

Arantxa Bea. Periodista

Noms de llegenda, naus de llibres

La Galera, Barcanova, Cruïlla, Edebé, Destino, Takatuka, Bromera, Tàndem, Bullent, Brosquil, Combel, Castellnou, Baula, Joventut, Cadí, Pirata o Brúixola són alguns dels segells que actualment publiquen llibres en català per a infants i joves. Però, per què es diuen així? Qui i quan es va inventar el nom? Què té a vore una nau, una baula o un tàndem amb la literatura infantil? Des de les editorials ens conten com mots mariners, acrònims, espais reals o ficticis, paraules metafòriques o relacionades amb la narrativa per a infants i joves expliquen l'origen de molts dels seus noms.

Noms mariners

En el mar procel·lós de la literatura naveguen editorials grans i petites que resisteixen els embats de les onades: crisi econòmica, competència de l'audiovisual, baixos nivells de lectura...; algunes, més inestables, han estat engolides per les aigües. El fons d'aquest oceà està ple de tresors: precioses col·leccions i títols ja introbables.

Tan important i representatiu com el nom d'una embarcació —i no menys curiós— és el d'una editorial, l'origen del qual de vegades només es conserva en la memòria del fundador o dels seus descendents. Observant l'horitzó de l'actual LLI en català, descobrim que alguns d'aquests vaixells de llibres tenen noms mariners: Barcanova, La Galera, Brúixola, Pirata. I per què, per exemple, La Galera? Marta Dòria explica que aquest nom està vinculat al del crea-

dor de l'editorial, Andreu Dòria Dexeus, el seu pare: «L'Andrea Doria era un mariner genovès que manava galeres i que va lluitar a la batalla de Lepant; el pare buscava un nom que no s'hagués de traduir, que fos igual en català i castellà, i també li anava bé el significat de navegar per la cultura.» La Galera va néixer l'any 1963 i el 1992 s'integrà al Grup Enciclopèdia Catalana.

Barcanova, per la seua part, s'imposà a principi dels vuitanta a altres mots. En aquells anys de canvis socials i polítics en què es reprenia l'ensenyament en català, es va triar una paraula «que simbolitzara aquesta nova singladura, un vehicle nou per a aquest nou viatge que coincidía amb un moment de canvi de la societat catalana», comenta Susana Picos, d'Anaya, grup a què pertany Barcanova.

Quan a mitjan dels anys noranta, dins de Bruño es va crear Brúixola, «buscaven un nom

en català que comencés amb “B”, com Bruño, per poder mantenir el mateix logotip —diu Trini Marull—; es va triar Brúixola perquè és un instrument que indica el nord: les publicacions d'aquest segell apunten en una mateixa direcció, tenen una finalitat educativa, pedagògica i de valors per als infants».

Molt més recent és Edicions del Pirata, una jove editorial nascuda la tardor de 2004. Maria Grau, responsable del segell, comenta: «Vaig pensar que era millor un nom que fes entendre que es tractava de llibres infantils i juvenils. Vaig organitzar un concurs per triar el nom. Vam rebre unes 500 cartes i, després de pujar i abaixar molt diversos noms, van empatar “Llampec” i “Pirata”. Just aquell dia em vaig trobar al jardí de l'Ateneu Barcelonès amb en Joaquim Carbó i en Pep Albanell i, en comentar-ho, van recordar que ja havia existit l'editorial El Llamp (que, entre altres moltes coses, havia

laGalera

publicat alguna cosa de literatura eròtica). Em va semblar més oportú, doncs, decantar-me per Edicions del Pirata.»

Connotacions d'aventura i imaginació

Pirata, doncs, no tant pel sentit mariner del terme, sinó per les connotacions d'aventura i imaginació que relacionem amb la narrativa per a xiquets i xiquetes. També amb la intenció que el nom recorde la LIJ, naixien Joventut i Takatuka. «Joventut va ser creada l'any 1923 per José Zendera Fecha. Desconec el motiu exacte de dir-li Joventut —conta Lluís Zendera—, però suposo que, tot i que va començar publicant també llibres per a adults, la gran oferta des del principi de llibres infantils (*Alicia al país de les meravelles*, contes d'Andersen i Grimm, etc.) el van motivar a posar aquest nom».

Patric de San Pedro, ànima de Takatuka, comenta que «inicialment l'editorial havia de dir-se Pipa, però resultà que ja estava registrat. Pel suggeriment d'un amic, aparegué Takatuka, que és l'illa on havia anat a parar, després d'un naufragi, el pare de Pippi Calzaslargas: Pippi sempre explicava als seus amics que allí els indígenes havien proclamat rei de Takatuka el seu pare. Com que Pippi és un dels nostres referents quant al tipus de literatura infantil que volem fer, ens paregué molt adient el nom».

Si Takatuka és un indret fantàstic, Cadí, Bullent i Brosquil al·ludeixen a espais reals. Conta Jesús Muñoz, director executiu d'Edicions Cadí, que «el nom va ser consensuat durant la celebració d'una reunió del departament comercial de Catalunya pels voltants de l'any 1990. Es pensava en la possibilitat de fundar una editorial —dins del Grup Everest— que publicés obres en català; per analogia amb el nom de l'empresa

mare, Everest, es va pensar en una popular muntanya catalana, Cadí, per anomenar la nova editorial (de la mateixa manera, l'editorial Everest que publica en eusquera es diu Aizkorri)».

Edicions del Bullent, creada per Gabriel Sendra i Maribel Marco, es registra el 1982. Núria Sendra, filla dels fundadors, explica: «Pren el nom d'aquest cabalós riu que separa les comarques de la Safor i la Marina Alta. El riu és símbol de vida i de canvi constant, i el riu Bullent en concret naix en una zona d'ullals —no arreblega aigua de desgel o de la pluja. Aquests ullals donen la impressió d'aigua que bull i totes aquestes coses eren conceptes que els creadors tenien en ment per a l'editorial que començava els seus passos: fer sorgir la nostra llengua i literatura com els ullals treuen l'aigua de sota terra, un bullir d'idees i projectes frescos.»

Els creadors de Brosquil difereixen a l'hora de determinar l'origen del nom: «Ve d'una pedania que està prop de Cullera, "El Brosquil"», informa Alejandro Camarasa. Tanmateix, Manel Alonso, soci fundador —tot i que ara només en té una petita participació— i veí de Puçol, diu que «Brosquil és el nom d'un camí de Puçol; un "brosquil" és un bosc de llenya fina, ve de la paraula "brusca"».

Acrònims, metàfores...

L'origen del nom de les editorials és molt divers. Alguns són acrònims, com Edebé: Edicions don Bosco, «marca dels primers llibres impresos per l'editorial dels Salesians de Sarrià, a principi de segle XX; és a partir de 1983 que es decideix incloure el nou logotip d'Edebé als llibres per a l'edició en català i castellà», conta Marta Muntada. I Combel que, com diu Glòria Labernia: «Es va fundar l'any 1989, inicialment

com a Ediciones Con-bel. El nom ve dels seus fundadors CONrad i IsaBEL. Posteriorment, amb la finalitat d'eliminar el guió, es va transformar en Combel.»

Castellnou de Seana (Pla d'Urgell), de Bages, de Montsec (Pallars Jussà) i dels Aspres (Rosselló), a quin de tots aquests llocs remet Castellnou Edicions? «Buscaven un nom que transmetés la sensació d'una editorial sòlida i nova, amb fonaments i que tingués un nom sonor i català —respon Aina Artola—. Per aquest motiu van pensar en "Castell nou", ja que els castells són robusts i fermes i es mantenen estables amb el pas dels anys. Inicialment la idea era que el nom foren dos mots separats, però per qüestions de disseny gràfic, a l'hora de crear els logotips i la imatge corporativa, es va acabar ajuntant en un de sol: Castellnou. Així doncs, no té res a veure amb cap emplaçament geogràfic ni amb cap cognom».

Referència metafòrica, la trobem a quasi tots els noms: l'hem vista a Barcanova, Brúixola, Bullent, Castellnou i n'hi ha també a Baula, Bromera, Cruïlla i Tàndem.

Baula forma part del Grupo Editorial Luis Vives. «Els orígens de la marca Baula com a segell editorial del grup en llengua catalana es remunten a 1990 —comenta Ricard Sas—, encara que no es va registrar fins al 1993. El nom ve de la idea que l'ensenyament és una cadena, en la qual cada baula és una part del procés educatiu dels infants; de manera que els llibres (de text i de LIJ) són una part fonamental en aquesta cadena».

Josep Gregori, editor de Bromera, conta: «Buscàvem un vocable propi amb sonoritat i que designara una matèria genèrica i universal. "Bromera" evocava una substància quasi etèria que pot surar gràcies a la densitat del líquid que la genera, i s'adeia també amb la idea de trobar una paraula que, a més de funcionar metafò-

Editorial Joventut

TakaTuka

EDICIONS DEL BULLENT

BROSQUIL
edicions

 edebé

Combel
EDITORIAL

Castellnou
EDICIONS

 BAULA

●
cruïlla
●

edicions
bromera

 DESTINO
Infantil & Juvenil

T À N D E M

edicions

ricament, tinguera un important component lèxic nítidament valencià. "Bromera", com és ben sabut, és un sinònim d'"escuma", però es donava la circumstància que en els altres territoris del nostre domini lingüístic havia esdevingut una forma secundària, l'ús de la qual calia reivindicar. Per tant, s'ajuntaven en "bromera" tot un seguit de bones qualitats que ens indicaven que aquella era la paraula que buscàvem per a una editorial amb voluntat de servei a l'idioma i a la literatura en la nostra llengua. Si, a més, aquella incipient aventura editorial acabava surant, ja estariem ben pagats. L'editorial va nèixer al gener de 1986, fruit de la iniciativa i el neguit d'unes persones que van creure en la realització d'un projecte editorial fet des del País Valencià i vàlid, alhora, per a tot l'àmbit lingüístic.»

El nom de Cruïlla, del Grup SM, «es va decidir

a Madrid, al "Cercle català" de la plaça d'Espanya». «Es va pensar que en un lloc com aquell, la decisió havia de ser bona. Es van reunir el responsable d'Ediciones SM, en aquells moments Jorge Delkader, un marianista assessor, Juan de Isasa, la directora nomenada de Cruïlla, Rosa Carrasco, i un responsable comercial de Barcelona. Era al final de juny de 1984. Proposat el nom per la part catalana com a punt de trobada i d'irradiació, va ser entusiàsticament acceptat», diu Josep Herrero.

Rosa Serrano, editora de Tàndem, explica: «El projecte començà a definir-se a l'inici de l'any 1990. Sabedors de la importància que té el nom d'una empresa per visionar els objectius del projecte, la visió fortuïta d'una bicicleta feta amb fil d'aram per algun artesà dels mercadets i que presidia un prestatge del despatx on es-

tàvem reunits, féu que algú diguera: "I si l'editorial es diu Tàndem?" Va seguir una pluja d'arguments a favor: un tàndem suposa un esforç no individual, sinó de dues persones o més; un tàndem avança lentament; des d'un tàndem es facilita la contemplació i una mirada atenta a l'entorn. Tot idees que definien el projecte de la nostra editorial. D'aquella reunió va nèixer el nom Tàndem Edicions.»

Finalment, el nom de Destino està vinculat a la revista *Destino*, fundada l'any 1937, en plena Guerra Civil, a la ciutat de Burgos pels catalans que havien fugit de la zona republicana, com explica Xavier Moret en *Tiempo de editores. Historia de la edición en España (1939-1975)*. El segell començà a publicar llibres infantils en els anys setanta.

Bambú Viscut

Neu de primavera.
Créixer a la Xina de Mao
Moying Li

Moying fuig de l'escola i busca refugi en la literatura, però se li emporten els llibres. Com podrà mantenir viva la seva passió per aprendre?

BAMBÚ DESCOBRIDORS

A la conquesta del cel.
La llegenda de l'Aéropostale
Philippe Nessmann

L'aviador Henri Guillaumet ha desaparegut als Andes. Els seus amics el busquen sense gaires esperances. Podrà sobreviure?

**bam
bú**
EDITORIAL

Tel. 902 107 007
www.editorialbambu.com